

Değerli konuklar, Değerli Basın Mensupları,

TÜSİAD-Koç Üniversitesi işbirliğinde kurulan Ekonomik Araştırma Forumu'nun Türkiye Ekonomisinde finansal riskler ve fırsatların ele alınacağı seminere hepiniz hoş geldiniz. TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Son yıllarda ülkemizin gündemini ardı ardına gelen seçimler ve siyaset meşgul etmiş olsa da TÜSİAD etkinliklerine ve TÜSİAD'ın neler konuştuğuna baktığımızda mikro yapısal sorunlarımız, makro ekonomik istikrar, dijital dönüşüm, AB üyelik perspektifinin güçlendirilmesi ve hukuk sistemimizin güçlendirilmesi öncelikli konular oldu. Her etkinlikte ve çalışmada bu hususları düzenli olarak vurguladık. Bu konuların tümü birbirleriyle iç içedir. Bu olguların hepsini geliştirmeliyiz. Birini geride bırakırsak hepsini kaybedebiliriz.

Değerli konuklar,

Verileri objektif kriterler üzerinden değerlendirmek, çalışmalarda akademi dünyası ile sürekli işbirliği içinde olmak, analitik araçları kullanmak ve içselleştirmek TÜSİAD'ın çalışma prensibidir. Bu görevi hakkıyla yerine getirmek için çalışıyoruz. İşte bu anlayışımızın güzel bir örneği olan TÜSİAD-Koç Üniversitesi Ekonomik Araştırmalar Forumu ile birlikte ekonomide çok önemli gördüğümüz bir sorunumuzu, finansal kırılganlıklarımızı konuşacağız. Bu kırılganlıklar finansal sistemimiz için ne gibi riskler oluşturuyor? Mevcut küresel ortam bunları nasıl etkiliyor? Ve bize ne gibi fırsatlar sunuyor? Bunları tartışacağız.

Değerli konuklar,

Bankacılık sistemimiz 2001 krizinden sonra yapılan reformlar sayesinde büyük bir gelişim gösterdi. Gerek güçlü sermaye yapısı gerekse teknolojik alt yapısıyla birçok gelişmiş ülkenin gıpta ile baktığı bir bankacılık sistemine sahibiz. Küresel krizden bu yana gelişmekte olan ülkelere akan sermaye Türkiye'de de ağırlıklı olarak bankacılık sektörü üzerinden ekonomiye katkı sağladı. Yüksek büyümeyi ve yatırımlarımızı bu finansman destekledi.

Tabii bu hızlı sermaye girişi büyüme ve yatırımların yanında birtakım finansal risklerin de birikmesine neden oldu. Dış borcumuz hızlı arttı ve reel sektör bugün artan finansman maliyetleri

ve borç yükü altında zorlanıyor. TL'nin hızlı değer kaybettiği her dönem bilançolara ek yük biniyor ve reel sektörün yatırım yapma ve istihdam yaratma kapasitesi düşüyor.

Bugün en acil ihtiyacımız biriken risklerimizi azaltmak. Panelimizdeki uzmanlarımızdan bunu nasıl başaracağımızı ve çözüm önerilerini dinleyeceğiz.

Bankacılık sektöründe sorunlu olma potansiyeli olan kredilerin belirlenmesi, sınıflandırılması ve duruma özel çözümler üretilmesi gerekiyor. Bu kredileri bankaların bilançolarının dışına çıkaracak mekanizmaların tasarlanması bankacılık sektörümüzün ekonomiye taze kredi sağlayabilmesi açısından son derece önemli. Elbette bu mekanizmaların işler hale gelmesi önemli bir fon kaynağı gerektirecektir. Bu fonun ne kadar büyüklükte olduğu ancak tüm bankacılık sektöründe uygulanacak analiz ve tespitlerle mümkün olabilir.

Getirilecek çözümlerin ekonomik aktörler üzerinde yaratacağı “ahlaki tehlike (moral hazard)” boyutunu da tartışmalıyız. Yanlış kararlar verenler ne kadar maliyet ödeyecek? Eğer hiç maliyet ödemezlerse bu ilerde de yanlış kararlar vermelerini teşvik etmez mi? Büyük bir maliyet ödemek zorunda kalırlarsa bu bankacılık sistemimizde ne kadarlık bir ek yük yaratır? Bu soruların çok dikkatli değerlendirilmesi gerekiyor.

Şunu belirtmeliyiz ki özel sektör borç sorunuyla karşı karşıya kalmış tek ülke biz değiliz. Birçok ülke farklı boyut ve koşullarda bu sorunu yaşadı ve çözdü. Bizim de başarmamızın önünde hiçbir engel yok. Ama bunun ilk koşulu yapılan yanlışları kabul etmek ve bir daha tekrarlamamak için gerekli dersleri çıkarmak.

Bu büyük sınamalara ve sorunlara karşı durabilmek için devletimizin alacağı önlemleri ve atacağı somut adımları bekliyoruz ve destekliyoruz.

Değerli konuklar,

Finansal sistemimizde riskleri azaltmak ve yenilerinin oluşmasını engellemek için makro düzeyde tedbirler almamız gerekiyor. Finansal istikrarın ilk koşulu düşük ve stabil bir enflasyon oranını sağlamaktır. Son dönemde enflasyonun döviz kuru artışından beslendiğini görüyoruz. Artan dolarizasyonu engellemek için yapmamız gereken enflasyonu en kısa sürede düşürmektir. Bu

doğrultuda adımlar atabilirsek oluşacak güven dalgası ile bugünkü zorluklardan kurtulmamız hızlanacak ve kolaylaşacaktır. Attığımız her doğru politika adımı sadece kısa vadede değil orta ve uzun vadede de olumlu etki yaratacaktır.

Verimliliği ve rekabet gücünü artıracak reformlar bizim için en öncelikli alanlardır. Bunların başında eğitim, işgücü, dijital uyum ve vergi reformları geliyor. Yakın zamanda Milli Eğitim Bakanımız 2023 vizyonunu takiben önemli bir reform adımını açıkladı. Eğitim alanında atılacak adımların ve niteliksel gelişmenin verimliliğe ve ekonomik büyümeye çok büyük katkısı olacaktır.

Eğitim, bir ülkenin geleceğine yapılan en kıymetli yatırımdır. Özellikle sosyoekonomik risk altındaki çocukları hedefleyen analizler, erken çocukluk eğitimi programına yapılan harcamanın, eğitimsel, ekonomik, sağlığa ve sosyal çıktılara yönelik katkılarıyla beraber, çocuk başına yılda %13.7 oranında yatırım geri dönüşü sağlayacağını göstermektedir. Programı finanse etmek için harcanan her 1 doların 7.3 dolar değerinde fayda yarattığı ortaya konmuştur¹.

2010 tarihli OECD araştırması² eğitimde nitelik artışının milli gelir artışına etkisini çarpıcı öngörülerle ortaya koymuştur.

- Okuma, matematik ve fen becerilerini ölçen PISA’da OECD ülkelerinin puanlarında 20 yıllık bir zaman diliminde 25 puan artışın, büyüme hızını yıllık yaklaşık yarım puan artıracığı, bunun da kişi başına milli gelirden 2090 yılına kadar %25’lik bir artışı getireceği öngörülmüştür.
- OECD ülkelerindeki öğrencilerin tümünün 20 yılda en az 400 PISA puanı seviyesine geldiği senaryoda en yüksek etki Meksika ve Türkiye için oluşmuştur. Eğitim seviyesindeki bu artışın Türkiye’nin büyüme hızına yıllık %1,58 katkı yapacağı ortaya konmuştur.
- Aynı çalışma, Türkiye’nin PISA sınav skorlarında Finlandiya seviyesini yakalaması durumunda ise yıllık büyüme oranının 2,1 yüzde puan daha yüksek olacağını göstermektedir.

---

¹ Garcia, J.L., Heckman, J.J., Leaf, D.E., ve Prados, M.J. (2017). “Quantifying the Life-cycle Benefits of a Prototypical Early Childhood Program”. Discussion Paper Series IZA DP No. 10811
<http://ftp.iza.org/dp10811.pdf>

² The High Cost of Low Educational Performance, OECD (2010) <https://www.oecd.org/pisa/44417824.pdf>

Sadece bu oranlar bile bize eğitim reformunun ekonomik büyüme için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Aynı oranda bir büyümeyi sağlamak için kredi büyüme hızını artırmaya çalışıp, borcumuzu ve kırılganlıklarımızı artırmak yerine, böyle kalıcı reformlar üzerinden gittiğimizde cari açık ve bunun finansmanı sorunlarını da çözmüş olacağız.

Değerli konuklar,

Türkiye'nin en büyük ticari ortağı olan Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği anlaşmasının revize edilmesi ve yeni serbest ticaret anlaşmalarıyla desteklenmesi durumunda, Türkiye'nin büyümesinin yıllık iki puana yakın artacağı, AB ile olan ihracatımızın %25, toplam ihracatımızın ise %15 artacağı tahmin ediliyor. Gümrük Birliği revizyonu, AB yönelimini güçlendirecek, tam üyelik perspektifini canlandıracaktır. Avrupa Birliği perspektifini canlandırmamız, ülkemize dünyanın tüm bölgelerinden yatırım ve finansman girişlerini tekrar artıracaktır. Bugün karşı karşıya olduğumuz pek çok sorunu aşmak kolaylaşacaktır.

Reform alanları çok geniş. Çalışmamız gereken pek çok alan var. Teknoloji ve inovasyonun geliştirilmesi, enerji sektöründe arz güvenliği, sanayide yüksek katma değerli üretim ve sürdürülebilirlik için yapacağımız çok iş var.

Değerli konuklar,

Ülkemizin potansiyeli son derece yüksek. Son yıllarda ister siyasi ister ekonomik karşılaştığımız pek çok şok karşısında önemli bir direncimiz olduğunu kanıtladık. Bu direncin kaynağında; insan kaynağımız, sağduyulu ve güçlü bir bankacılık sektörümüz ve en kötü belirsizlik ortamında dahi ayakta kalmayı başarabilen güçlü bir reel sektörümüz var. Bugün sorunlarımız küçümsenecek boyutlarda değil ama çözemeyeceğimiz hiçbir sorun da yok. Yeter ki gerçekçi ve kalıcı çözümler üzerinde hep beraber ortak akıl ile çalışalım.

Hepinizi bir kez daha saygı ve sevgiyle selamlıyor, katılımınız için teşekkür ediyorum.